12. 11. 2018

ID: 108381

Odmítnutí dovolání

Pokud Nejvyšší soud pro vady odmítne dovolání, ve kterém dovolatel dostatečně určitě vymezí, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, porušuje jeho právo na soudní ochranu a spravedlivý proces zakotvené v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Přístup Nejvyššího soudu, který odmítá jako vadná dovolání vymezující ustálenou rozhodovací praxi, od níž se měl odvolací soud odchýlit, pouze slovním popisem bez uvedení konkrétních spisových značek, pokud je možné ji identifikovat jiným způsobem, lze označit jako formalistický.

Odmítnutí dovolání

Pokud Nejvyšší soud pro vady odmítne dovolání, ve kterém dovolatel dostatečně určitě vymezí, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, porušuje jeho právo na soudní ochranu a spravedlivý proces zakotvené v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Přístup Nejvyššího soudu, který odmítá jako vadná dovolání vymezující ustálenou rozhodovací praxi, od níž se měl odvolací soud odchýlit, pouze slovním popisem bez uvedení konkrétních spisových značek, pokud je možné ji identifikovat jiným způsobem, lze označit jako formalistický.

Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 2109/17, ze dne 11.6.2018)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele J. B., zastoupeného JUDr. P.V., advokátem se sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017 č. j. 30 Cdo 5953/2016-177, rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 5. 2016 č. j. 15 Co 150/2016-157 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 14. 1. 2016 č. j. 15 C 258/2014-118, za účasti Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2 jako účastníků řízení a České republiky - Ministerstva spravedlnosti jako vedlejší účastnice řízení, tak, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017 č. j. 30 Cdo 5953/2016-177 bylo porušeno základní právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Toto rozhodnutí se proto ruší. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Rekapitulace průběhu řízení

1. Ústavnímu soudu byla doručena ústavní stížnost ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen "zákon o Ústavním soudu"). Stěžovatel se jako poškozený účastnil trestního řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 3 T 14/2001 pro trestný čin podvodu (kauza H-Systém), které trvalo třináct let a osm měsíců. V tomto trestním řízení byl odsouzen pouze hlavní pachatel, u dalších obviněných bylo trestní řízení z důvodu jeho nepřiměřené délky zastaveno v důsledku amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013.

2. Stěžovatel byl po více než třináct let udržován v nejistotě stran svého nároku a nedosáhl ani morálního zadostiučinění v podobě odsouzení pachatelů. Měl tedy za to, že trestní řízení svou délkou porušilo jeho právo na přiměřenou délku řízení ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"). Uplatnil tedy v souladu s čl. 36 odst. 3 Listiny a se zákonem č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a

jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, svůj nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem státu.

3. Ministerstvo spravedlnosti nárok stěžovatelů uznalo. S ohledem na vysoký počet poškozených v daném trestním řízení přiznalo stěžovateli zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení ve výši 2 314 Kč. Stěžovatel považoval tuto částku za naprosto nedostatečnou a domáhal se proto žalobou u Obvodního soudu pro Prahu 2 (dále "obvodní soud") zaplacení zadostiučinění ve výši 251 018 Kč. Obvodní soud svým napadeným rozsudkem uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 40 753, 20 Kč s příslušenstvím (výrok I), ve zbývající části žalobu zamítl (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III). K odvolání stěžovatele Městský soud v Praze (dále "městský soud") potvrdil rozsudek obvodního soudu.

4. Rozhodnutí městského soudu pak stěžovatel napadl dovoláním, které Nejvyšší soud svým napadeným usnesením odmítl podle § 243c odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "občanský soudní řád"), neboť trpělo vadami, pro něž nebylo možné v dovolacím řízení pokračovat. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že stěžovatel ve svém dovolání konkrétně nevymezil, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Připomněl přitom svou ustálenou rozhodovací praxi, z níž plyne, že k projednání dovolání je nezbytné, aby z něj bylo zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být Nejvyšším soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se má Nejvyšší soud odchýlit. Pouhá kritika právního posouzení odvolacího soudu ani citace ustanovení § 237 občanského soudního řádu nepostačují (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013 sp. zn. 32 Cdo 1389/2013).

5. V závěru odůvodnění svého rozhodnutí Nejvyšší soud nepřijal námitku stěžovatele, že pokud byla přiznaná náhrada ve svém souhrnu zkrácena o 80 %, odvolací soud se tímto odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu, dle níž je hranicí pro snížení či zvýšení přiznaného zadostiučinění 50 %. Ani u této námitky však prý stěžovatel řádně nevymezil přípustnost dovolání, neboť "nepoukazuje na žádné konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu." Nejvyšší soud přitom podotkl, že podle jeho ustálené judikatury se hranice 50 % vztahuje k hodnocení každého kritéria samostatně (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2012 sp. zn. 30 Cdo 3995/2011).

II. Argumentace účastníků řízení

6. Ve své ústavní stížnosti stěžovatel především namítá, že napadenými rozhodnutími obecných soudů bylo porušeno jeho základní právo na náhradu újmy způsobené nesprávným úředním postupem státu dle článku 36 odst. 3 Listiny, neboť dle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP"), Ústavního soudu i Nejvyššího soudu výše přiznaného zadostiučinění musí být přiměřená utrpěné újmě, tj. musí být způsobilá naplnit svou satisfakční funkci. Zadostiučinění přiznané stěžovateli obvodním soudem i městským soudem však tomuto požadavku hrubě odporuje, neboť tyto soudy přistoupily při jejím výpočtu ke snížení o 80 % oproti standardům dovozeným v praxi ESLP a následně převzatým Nejvyšším soudem. Stěžovatel s odkazem na nález sp. zn. IV. ÚS 1572/11 ze dne 6. 3. 2012 (N 45/64 SbNU 551) tvrdí, že takovéto snížení je možné pouze ve zcela výjimečných případech hodných zvláštního zřetele, v nichž je utrpěná újma zcela zanedbatelná.

7. Přiznané zadostiučinění bylo sníženo o 80 %, přičemž tato hodnota je výsledkem součtu tří dílčích aspektů, a to 30 % z důvodu extrémní skutkové, právní a procesní složitosti věci, 30 % z důvodu, že řízení prošlo celou soudní soustavou a 20 % z důvodu údajného nižšího zájmu stěžovatele na daném řízení. Stěžovatel má za to, že soudy použití těchto kritérií nedostatečně odůvodnily a také, že na

jejich základě nemělo dojít ke snížení zadostiučinění pod výše uvedený standard.

8. Pokud jde o snížení zadostiučinění o 30 % z důvodu skutkové a právní složitosti věci, tak stěžovatel předně namítá, že obecné soudy zcela ignorovaly skutečnost, že vliv složitosti věci na celkovou délku řízení se v průběhu času zásadním způsobem měnil; zatímco její vliv na trestní řízení byl do pravomocného odsouzení hlavního pachatele rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2006 značný, po tomto datu již byl pouze minimální. Skutkový stav věci byl již do nejmenších podrobností objasněn a prováděné dokazování (dosud jinak nejkomplikovanější aspekt řízení) bylo pouze marginální povahy. Průtahy v řízení po tomto datu naopak stěžovatel spatřuje ve zdlouhavém opakovaném instančním postupu mezi soudem prvého a druhého stupně. Řízení bylo navíc namísto meritorního rozhodnutí o nároku stěžovatele ukončeno rozhodnutím amnestijním, což jen prohloubilo frustraci a deziluzi stěžovatele a znásobilo účinky nepřiměřeně dlouhého řízení.

9. Dalším kritériem, pro které bylo přikročeno ke snížení přiznaného zadostiučinění o 30 %, je fakt, že trestní řízení probíhalo před všemi stupni soudní soustavy. Takové snížení je dle stěžovatele duplicitní s ohledem na již učiněné snížení pro složitost věci a je rovněž v rozporu s rozhodovací praxí ESLP. Stěžovateli totiž nelze přičítat k tíži, že řízení probíhalo před více stupni soudní soustavy, aniž by bylo jakkoli specifikováno a odůvodněno, proč je v tomto konkrétním případě zapotřebí přikročit ke snížení peněžitého zadostiučinění.

10. Konečně, přiznané zadostiučinění bylo dále kráceno o 20 % z důvodu údajného nižšího významu předmětného trestního řízení pro stěžovatele, neboť poškozený je v rámci trestního řízení pouze okrajový subjekt, který se měl domáhat svého nároku na náhradu škody primárně v občanskoprávním řízení, a nikoli v adhezním řízení, které je dle názoru obecných soudů pouhým beneficiem legis. Stěžovatel tento závěr obecných soudů rozporuje s odkazem na judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu i aktuální vývoj legislativní praxe s tím, že poškozený je důležitým článkem trestního řízení, jehož práva a zájem na výsledku řízení je zapotřebí respektovat a chránit. Dále není pravdou, že je možnost domáhat se nároku na náhradu škody v civilním řízení vždy stejně dostupná a rychlejší, nežli cesta adhezního řízení. Stěžovatel dále odmítá hodnocení obecných soudů, které na straně jedné významně akcentovaly extrémní složitost celého případu, na straně druhé však při hodnocení reálné možnosti úspěšného vymožení nároku na náhradu škody v případném civilním sporu složitost věci naopak zcela opomněly zohlednit. S ohledem na povahu předmětného trestného činu lze konstatovat, že způsobení škody a odpovědnost za ni stojí v jádru samotného trestného činu a jsou natolik vzájemně propojené, že prokázáním jednoho je v podstatě prokázáno i druhé. Představa, že by stěžovatel byl schopen sám docílit téhož v kratším čase v rámci civilního řízení, ve kterém by musel nést břemeno tvrzení a důkazní, je naprosto iluzorní a odtržená od reality. Nebylo proto namístě přičítat mu k tíži fakt, že se rozhodl svůj nárok na náhradu škody uplatnit v rámci adhezního řízení, kterého se navíc od počátku velmi aktivně účastnil. Stěžovatel konečně zdůrazňuje, že v důsledku trestného činu ztratil v podstatě veškeré životní úspory a dostal se do tíživé finanční a životní situace, se kterou se jen velmi těžko vyrovnával.

11. K napadenému usnesení Nejvyššího soudu stěžovatel uvádí, že jejich dovolání bylo odmítnuto, aniž by se Nejvyšší soud zabýval meritorní stránkou věci.

12. Ústavní soud si k ústavní stížnosti vyžádal vyjádření Nejvyššího soudu, městského soudu, obvodního soudu a Ministerstva spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti na výzvu Ústavního soudu nereagovalo. Obvodní soud i městský soud plně odkázaly na odůvodnění svých rozhodnutí. Městský soud též s tím, že jeho rozhodnutím nebyla porušena základní práva stěžovatele.

13. Nejvyšší soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti předně konstatoval, že dovolání stěžovatele bylo odmítnuto pro vadu spočívající v absenci náležitého vymezení toho, v čem dovolatel spatřuje

splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Existence těchto vad tedy Nejvyššímu soudu nedovolila, aby posoudil důvodnost námitek stěžovatele směřujících do merita věci, tj. konkrétních kritérií, na jejichž základě si jemu instančně podřízené soudy určily výši přiměřeného zadostiučinění. Nejvyšší soud konečně uzavřel, že jeho rozhodnutím nebyla porušena základní práva stěžovatele.

III. Hodnocení Ústavního soudu

14. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti především namítal, že napadenými rozhodnutími obecných soudů bylo porušeno jeho právo na přiměřenou náhradu škody způsobené výkonem veřejné moci dle čl. 36 odst. 3 Listiny. Než však mohl Ústavní soud přistoupit k meritornímu přezkumu, musel se vypořádat s otázkou přípustnosti ústavní stížnosti. Konkrétně, zda stěžovatel řádně využil svého práva podat dovolání, a zda tedy splnil podmínku vyčerpání všech procesních prostředků, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytl (viz § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu).

15. Ústavní soud v celé řadě svých rozhodnutí stvrdil, že dovolání musí obsahovat náležitosti stanovené § 241a odst. 2 občanského soudního řádu, k nimž mj. patří vymezení, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. K efektivnímu vyčerpání dovolání nedojde, bude-li podáno vadně, tedy aniž by obsahovalo zákonem stanovené náležitosti, jež jsou uvedeny v § 241a odst. 2 a 3 občanského soudního řádu (viz nálezy sp. zn. II. ÚS 1966/16 ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. I. ÚS 2135/16 ze dne 3. 5. 2017). V takovém případě je Ústavní soud nucen odmítnout ústavní stížnost jako nepřípustnou (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu). Ústavní soud však zároveň nepřipouští, aby Nejvyšší soud postupoval při posuzování bezvadnosti dovolání příliš formalisticky [viz např. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1256/14 ze dne 18. 12. 2014 (N 234/75 SbNU 607) a nález sp. zn. I. ÚS 354/15 ze dne 19. 11. 2015 (N 198/79 SbNU 251)].

16. Po prostudování spisového materiálu dospěl Ústavní soud k názoru, že ústavní stížnost je v tomto případě nejen přípustná, ale také důvodná.

17. Ústavní soud předesílá, že se již ve své rozhodovací praxi obdobnou problematikou zabýval (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 2500/17 ze dne 17. 10. 2017 a sp. zn. III. ÚS 3369/17 ze dne 13. 2. 2018). Podobnost mezi těmito věcmi je umocněna i tím, že mají původ ve stejném trestním řízení (vedeném pod sp. zn. 3 T 14/2001), v němž měli stěžovatelé shodně postavení poškozených. Vychází tak z totožné skutkové situace a brojí proti porušení stejného práva pomocí podobných argumentů. V souladu s čl. 89 odst. 2 Ústavy je tudíž Ústavní soud povinen následovat svůj již jednou vyslovený právní názor.

18. Pro rozhodnutí v této věci je pak především rozhodný nález sp. zn. I. ÚS 2500/17, v němž Ústavní soud podrobil přezkumu rozhodnutí Nejvyššího soudu, jímž bylo odmítnuto dovolání stěžovatelů pro vady, neboť stěžovatelé nevymezili, v čem spatřují splnění podmínek přípustnosti dovolání. Ústavní soud však v citovaném nálezu dospěl k závěru, že z dovolání je zcela zřejmé, že stěžovatelé měli za to, že odvolací soud pochybil při řešení otázky týkající se stanovení výše přiměřeného zadostiučinění, neboť základní částku pokrátil tak, že zadostiučinění zbavil satisfakční funkce. Odkázali přitom zejména na sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/2010 ze dne 13. 4. 2011 a také na judikaturu Ústavního soudu [sp. zn. IV. ÚS 1572/11 ze dne 6. 3. 2012 (N 45/64 SbNU 551)], aniž by to však Nejvyšší soud ve svém odmítavém usnesení jakkoliv reflektoval. Ústavní soud proto konstatoval, že ačkoli stěžovatelé ve svém dovolání dostatečně určitě vymezili, v čem spatřují splnění předpokladů přípustnosti dovolání, Nejvyšší soud se tímto dovoláním odmítl zabývat, čímž porušil jejich právo na spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1 Listiny.

19. V nyní rozhodovaném případě stěžovatel ve svém dovolání především namítal, že rozhodnutí

městského soudu spočívá na nesprávném hmotněprávním posouzení věci, neboť jemu přiznané zadostiučinění je zjevně nepřiměřené ve vztahu k utrpěné újmě a není tak způsobilé dostát své satisfakční funkci. Stěžovatel dále tvrdil, že dle ustálené praxe Nejvyššího soudu "je v obecné rovině hranicí pro snížení či zvýšení přiznané náhrady 50 %. Ke snížení o více jak 50 % je dle judikatury Nejvyššího soudu ČR možno přistoupit pouze ve zcela výjimečných případech, ve kterých existují mimořádné okolnosti, jež si toto zvláštní snížení žádají" (dále jen "judikaturou dovozené pravidlo"). Z těchto důvodů měl stěžovatel za to, že rozsudek městského soudu je založen na nesprávném hmotněprávním posouzení věci, přičemž odvolací soud se při posuzování věci odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Podmínky přípustnosti dovolání měl tedy za splněné.

20. Podle názoru Ústavního soudu z dovolání stěžovatele plyne dostatečně jasně, v čem spatřoval splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Nejvyšší soud ve svém napadeném rozhodnutí sice dospěl k závěru, že stěžovatel nevymezil, od které rozhodovací praxe se odvolací soud odchýlil, avšak tento závěr je zjevně mylný. Je sice pravdou, že stěžovatel ve svém dovolání ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, od níž se měl odvolací soud odchýlit, nespecifikuje konkrétními spisovými značkami. Je však zjevné, že městskému soudu vytýká, že jeho rozhodnutí je založeno na nesprávném hmotněprávním posouzení věci (nepřiměřená výše zadostiučinění v důsledku jeho snížení o 80 %). Přičemž při řešení této hmotněprávní otázky se městský soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Pro podporu tohoto tvrzení se stěžovatel dovolává výše citovaného pravidla dovozeného judikaturou. Důvodnost svého dovolání pak dále zakládá na tom, že rozporuje aplikaci tohoto pravidla městským soudem. Konkrétně, že městský soud především přecenil dopad složitosti věci na celkovou délku řízení a nezohlednil četné prodlevy a pochybení orgánů činných v trestním řízení. Za nespravedlivé stěžovatel považoval i snížení přiznaného zadostiučinění z důvodu rozhodování před několika stupni soudní soustavy, neboť je považoval za duplicitní ve vztahu ke snížení odůvodněnému složitostí věci. V neposlední řadě pak stěžovatel nesouhlasí se snížením výše zadostiučinění z důvodu nižšího zájmu stěžovatele na daném řízení.

21. Judikaturou dovozené pravidlo, na které stěžovatel ve svém dovolání odkazoval, je téměř přesnou citací části IV. sjednocujícího stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/2010 ze dne 13. 4. 2011.

22. Nad rámec konkrétní parafráze tohoto pravidla stěžovatelem v jeho dovolání lze odkaz na sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/2010 vyčíst již z postupu, kterým stěžovatel vyčíslil výši zadostiučinění, jehož přiznání se domáhal svou civilní žalobou. Stěžovatel v tomto směru uvedl, že k žalované částce dospěl na základě výpočetních pravidel ESLP, podle nichž poškozeným, kteří utrpěli újmu v důsledku nepřiměřené délky řízení, náleží náhrada nemajetkové újmy ve výši 15 000 - 20 000 Kč za každý rok, kdy se takového řízení účastnili. Učinil tak opět bez toho, aniž by judikaturu, jíž se dovolával, blíže specifikoval. Z kontextu věci (jednalo se o konkrétní rozsah zadostiučinění za jeden rok nepřiměřeně dlouhého řízení a jeho vyčíslení v korunách) je však zjevné, že měl na mysli právě předmětné sjednocující stanovisko. Navíc toto stanovisko přebírá judikaturu ESLP k otázce výpočtu výše zadostiučinění za újmu způsobenou nepřiměřeně dlouhým řízením do praxe Nejvyššího soudu a konkretizuje ji v rámci českých reálií (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Apicella proti Itálii ze dne 29. 3. 2006 č. 64890/01 a sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/2010, část V.).

23. Jak již Ústavní soud uvedl, nyní projednávaná věc typově odpovídá výše citovanému nálezu ve věci sp. zn. I. ÚS 2500/17. V jednom aspektu se však rozchází. Ve věci vedené pod sp. zn. I. ÚS 2500/17 stěžovatelé explicitně na výše citované sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu v dovolání odkázali, avšak v nyní projednávané věci jej stěžovatel pouze slovně parafrázoval. Je tedy otázkou, zda je možné považovat parafrázi judikatury či její pouhou slovní individualizaci za dostatečnou pro

splnění podmínek přípustnosti dovolání.

24. Pro zodpovězení této otázky je třeba vzít v úvahu dvě věci. Na straně jedné je nepochybné, že v případě, v němž právní zástupce stěžovatele prokazuje splnění podmínek přípustnosti dovolání s odkazem na "ustálenou judikaturu", měl by být též způsobilý tuto judikaturu individualizovat s odkazem na konkrétní spisové značky či jiným způsobem, který se v praxi ustálil (např. specifikací stran řízení a číslem stížnosti jako v případě judikatury ESLP). V tomto kontextu by se dalo pochybovat o tom, zda dovolání, které tento standard nesplňuje, lze považovat za úkon právní služby de lege artis. Je tedy především věcí Nejvyššího soudu, aby rozhodl, zda je v dovolání náležitě vymezeno, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání.

25. Na straně druhé však Ústavní soud již opakovaně judikoval, že Nejvyšší soud v těchto věcech nemůže postupovat příliš formalisticky (srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1256/14 ze dne 18. 12. 2014 a sp. zn. I. ÚS 354/15 ze dne 19. 11. 2015). Příkladem tzv. přepjatého formalizmu při rozhodování o dovolání je přístup Nejvyššího soudu, který odmítá jako vadná dovolání vymezující "ustálenou rozhodovací praxi", od níž se měl odvolací soud v rozhodované věci odchýlit, pouze slovním popisem bez uvedení konkrétních spisových značek, je-li možné ji nesporně identifikovat jiným způsobem. Podle názoru Ústavního soudu takovýto požadavek nejen, že neplyne z ustanovení § 241a odst. 2 občanského soudního řádu, ale dokonce představuje porušení práva na spravedlivý proces (viz nálezy sp. zn. IV. ÚS 1256/14 ze dne 18. 12. 2014 a sp. zn. III. ÚS 1594/16 ze dne 1. 11. 2016).

26. Z výše podaného popisu argumentace stěžovatele v jeho dovolání tak podle názoru Ústavního soudu jasně a nesporně plyne, že přípustnost svého dovolání zakládá na odkazu na sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Cpjn 206/2010. Ze spisového materiálu je navíc zjevné, že toto stanovisko aplikovalo jak Ministerstvo spravedlnosti ve svém stanovisku č. j. MSP-54/2014-ODSK-ODSK/52 ze dne 28. 7. 2014 (výpočetní algoritmus), tak obvodní i městský soud (snížení zadostiučinění). Oba soudy tak dokonce učinily v rámci tzv. nosných důvodů jejich rozsudků. Orgány veřejné moci, které ve věci stěžovatele rozhodovaly, v odůvodněních svých rozhodnutí z tohoto stanoviska vycházely jak aplikací judikaturou dovozeného pravidla, na které stěžovatel ve svém dovolání odkazoval, tak spisovou značkou. Nelze tudíž uvěřit tomu, že by Nejvyšší soud nebyl schopen stěžovatelem v dovolání takto (byť nepřímo) označenou judikaturu identifikovat.

27. Z napadeného usnesení Nejvyššího soudu navíc vyplývá, že stran toho, o jakou právní otázku šlo, a v čem stěžovatel spatřoval splnění předpokladů přípustnosti dovolání, neměl Nejvyšší soud pochybnosti. V závěru odůvodnění svého rozhodnutí totiž rozporoval námitku stěžovatele, že se městský soud zkrácením jemu přiznaného zadostiučinění o 80 % odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu, dle níž je hranicí pro snížení či zvýšení přiznaného zadostiučinění 50 % s tím, že dle jeho ustálené judikatury se hranice 50 % vztahuje k hodnocení každého kritéria samostatně. Jestliže Nejvyšší soud nepovažoval judikaturu, od níž se mělo rozhodnutí odvolacího soudu odchýlit, za přiléhavou pro rozhodovaný případ, neměl odmítnout dovolání stěžovatele pro vady. Naopak měl přistoupit k meritornímu, resp. kvazimeritornímu přezkumu. Tímto postupem totiž nelze sankcionovat stěžovatele za odlišný právní názor, nýbrž pouze za nesplnění v zákoně zcela jasně a srozumitelně formulované povinnosti (srov. nález sp. zn. I. ÚS 2500/17, body 24 a 25). Absurdita postupu Nejvyššího soudu vyniká navíc v situaci, kdy všechny orgány veřejné moci, rozhodující o nároku stěžovatele, předmětnou judikaturu ve svých rozhodnutích aplikovaly.

28. Ústavní soud tedy uzavírá, že přestože stěžovatel ve svém dovolání dostatečně určitě vymezil důvody, pro které shledal své dovolání přípustným, Nejvyšší soud se tímto dovoláním odmítl zabývat. Takový přístup Nejvyššího soudu nemohl Ústavní soud hodnotit jinak, než jako přepjatě formalistický. Nejvyšší soud svým napadeným rozhodnutím tak porušil právo stěžovatele na soudní

ochranu a spravedlivý proces zakotvené v článku 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto z ústavní stížnosti v této části vyhověl.

29. Ve zbývající části Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako nepřípustnou, neboť v návaznosti na zrušení usnesení Nejvyššího soudu a s ohledem na doktrínu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů mu již dále nepřísluší přezkoumávat napadené rozsudky obvodního a městského soudu. Tento přezkum bude nyní v kompetenci Nejvyššího soudu, který bude muset o dovolání znovu rozhodnout. Ústavní stížnost týkající se merita věci by tak v tomto případě byla prostředkem předčasným.

30. V rámci nového rozhodování o dovolání stěžovatele bude Nejvyšší soud dbát o to, aby byl zachován vztah přiměřenosti mezi utrpěnou újmou a za ni poskytnutým zadostiučiněním tak, aby bylo způsobilé plnit svou satisfakční funkci. Neopomene přitom zohlednit zejména následující úvahy vyplývající z judikatury ESLP. Především je třeba zdůraznit, že byla-li věc opakovaně projednávána na několika stupních soudní soustavy, tedy že vydaná rozhodnutí musela být nadřízenými soudy rušena z důvodu vad či nesprávného posouzení, je tuto skutečnost třeba přičítat k tíži soudům (viz např. rozsudek ESLP ve věci Jírů proti České republice ze dne 26. 10. 2004 č. 65195/01, § 50, či rozsudek ESLP ve věci Zámečníková a Zámečník ze dne 21. 3. 2006 č. 16226/04, § 33). Dle názoru ESLP totiž potřeba opakovaně rušit rozhodnutí a vracet věc k novému projednání svědčí spíše o vážné dysfunkci soudního systému (viz např. rozsudek ESLP ve věci Wierciszewska proti Polsku ze dne 25. 11. 2003 č. 41431/98, § 46, či Yurtayev proti Ukrajině ze dne 31. 1. 2006 č. 11336/02, § 41).

31. Dále je třeba podotknout, že snížený význam řízení pro stěžovatele nelze bez dalšího odvozovat pouze z toho, že v trestním řízení vystupoval jako poškozený. Poškození mají totiž subjektivní právo na efektivní trestní řízení [srov. nález sp. zn. I. ÚS 3196/12 ze dne 12. 8. 2014 (N 152/74 SbNU 301)], a to i ve vztahu k případům trestných činů proti majetku na podkladě čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 3888/13 ze dne 26. 2. 2014), přičemž účelem amnestie by nemělo být zhoršení jejich postavení. Pokud vnitrostátní právní řád umožňuje poškozeným, aby se k trestnímu řízení připojili se svým nárokem na náhradu škody, má stát dle ESLP povinnost zajistit, aby poškození požívali základních záruk plynoucích z článku 6 Úmluvy (viz rozsudek ESLP ve věci Atanasova proti Bulharsku ze dne 2. 10. 2008 č. 72001/01, § 46). V tomto směru je také třeba, aby se soudy řádně vypořádaly s tvrzeními stěžovatelů ohledně existence okolností, které zvyšují význam předmětu řízení pro ně samotné. Pokud jde o eventuální sdílení újmy, bude nutné věnovat náležitou pozornost případné aplikaci kritérií zohledněných ESLP v rozsudcích velkého senátu ve věcech Arvanitaki - Roboti a další proti Řecku ze dne 15. 2. 2008, č. 27278/03 a Kakamoukas a další proti Řecku ze dne 15. 2. 2008, č. 38311/02 včetně skutečnosti, že stěžovatelé do adhezního řízení nevstoupili společně a předložili individualizované žádosti o náhradu škody.

32. Jakkoli má Ústavní soud pochopení pro utrpení, kterým si stěžovatel musel jako poškozený projít, a frustraci z toho, že se mu ani po téměř čtrnácti letech nepodařilo domoci náhrady škody způsobené trestnou činností pachatelů ani jejich odsouzení, zároveň však nemůže odhlédnout od jedné skutečnosti. Tou je skutečnost, že zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem veřejné moci představuje pouze sekundární nárok stěžovatele ve vztahu k jeho primárnímu nároku na náhradu škody způsobené trestnou činností pachatelů a jako takový je ze své podstaty limitován co do rozsahu. Nemůže tedy stěžovateli nahradit škodu vzniklou trestnou činností, to ostatně ani není účelem tohoto institutu.

IV. Závěr

33. Ústavní soud proto z výše uvedených důvodů ústavní stížnosti v části směřující proti usnesení Nejvyššího soudu vyhověl a napadené rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o

Ústavním soudu, zrušil. Ve zbývající části Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako nepřípustnou podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti